

ŚREDNIE WYNAGRODZENIA NAUCZYCIELI w teorii i praktyce

autor: Bogdan Stępień & Zespół

I. ŚREDNIE MINIMALNE I RZECZYWISTE WYNAGRODZENIA NAUCZYCIELI

Podstawowym/fundamentalnym pojęciem przy kalkulowaniu średnich wynagrodzeń nauczycieli na poszczególnych ich stopniach awansu jest tzw. etat wynagradzany j -tego nauczyciela w miesiącu m . Pojęcie to musi być zdefiniowane na samym początku i jest ono używane tak przy ustalaniu warunku osiągnięcia średnich wynagrodzeń, jak również przy naliczaniu jednorazowych dodatków uzupełniających dla nauczycieli.

Przy definiowaniu tego pojęcia pojawiają się jednak bardzo poważne problemy, bo prawo o średnich wynagrodzeniach nauczycieli jest wyjątkowo kiepskiej jakości. Wygląda na to, że było ono pisane na kolanach albo przez ludzi merytorycznie nieprzygotowanych do takiej pracy. Nie da się skonstruować matematycznej formuły definiującej ww. pojęcie, która nie generowałaby absurdów.

Dla uproszczenia zapisów, czyli wyeliminowania konieczności ciągłego używania określenia *na danym stopniu awansu zawodowego nauczycieli*, w poniższych wywodach nie będziemy go używać, ale jednocześnie, poniższe wywody dotyczą w całości wyłącznie danego stopnia awansu zawodowego nauczycieli i należy je zastosować oddzielnie dla każdego z tych stopni.

Uwzględniając przepisy prawa oraz zakładając, że etat nie może być większy od 1 i mniejszy od 0, i biorąc pod uwagę kryterium najmniejszej ilości generowanych absurdów, proponujemy definiowanie etatu wynagradzanego j -tego nauczyciela w miesiącu m , jako

$$e_{j,m} = \begin{cases} e_{j,m}^{(u)} \times \left(1 - \frac{N_{j,m}^{(k)}}{30}\right) \times \left(1 - \frac{N_{j,m}^{(r)}}{L_{j,m}^{(r)}}\right) & \text{jeżeli } N_{j,m}^{(k)} < \text{liczby dni kalend. w miesiącu } m \\ 0 & \text{jeżeli } N_{j,m}^{(k)} = \text{liczbie dni kalend. w miesiącu } m \end{cases}, \quad (1)$$

gdzie:

$e_{j,m}^{(u)}$ - etat wg umowy o pracę j -tego nauczyciela w miesiącu m ,

$N_{j,m}^{(k)}$ - liczba dni kalendarzowych j -tego nauczyciela w miesiącu m , za okres który otrzymywał świadczenie z ZUS,

$N_{j,m}^{(r)}$ - liczba dni roboczych nieobecności w pracy (niewynagradzanych przez pracodawcę) j -tego nauczyciela w miesiącu m , w części nieZUSowskiej miesiąca,

$L_{j,m}^{(r)}$ - liczba dni roboczych w m -tym miesiącu w części nieZUSowskiej miesiąca do przepracowania przez j -tego nauczyciela.

Średni (miesięczny) wynagradzany etat j -tego nauczyciela w pierwszym okresie roku, czyli $1.01 \div 31.08$ wynosi: $\bar{e}_{1,j} = \frac{1}{8} \sum_{m=1}^8 e_{j,m}$, a w okresie drugim, czyli $1.09 \div 31.12$ wynosi:

$$\bar{e}_{2,j} = \frac{1}{4} \sum_{m=9}^{12} e_{j,m}.$$

ŚREDNIE WYNAGRODZENIA NAUCZYCIELI - w teorii i praktyce

Łączne średnie (miesięczne) liczby etatów wynagradzanych w pierwszym i drugim okresie wynoszą odpowiednio: $\bar{E}_1 = \sum_j \bar{e}_{1,j}$ i $\bar{E}_2 = \sum_j \bar{e}_{2,j}$.

Średnie minimalne wynagrodzenie nauczycieli - do osiągnięcia przez samorząd - w roku wynosi:

$$\bar{w}_{\min} = \frac{8\bar{E}_1 \times w_1 + 4\bar{E}_2 \times w_2}{8\bar{E}_1 + 4\bar{E}_2}, \quad (2)$$

gdzie:

w_1 - średnie wynagrodzenie - art. 30 ust. 3 KN - za pierwszy okres tj. 01.01 ÷ 31.08,

w_2 - średnie wynagrodzenie - art. 30 ust. 3 KN - za drugi okres tj. 01.09 ÷ 31.12.

a wartości wielkości \bar{E}_1 i \bar{E}_2 zdefiniowane są powyżej-

Średnie rzeczywiste wynagrodzenie nauczycieli - osiągnięte przez samorząd - w roku wynosi:

$$\bar{w}_r = \frac{W_r}{8\bar{E}_1 + 4\bar{E}_2}, \quad (3)$$

gdzie:

W_r - wydatki poniesione na wynagrodzenia nauczycieli w roku - art. 30 ust. 1 KN.

II. USTALANIE ŁĄCZNEJ KWOTY DOPLĄTY DLA NAUCZYCIELI

Jeżeli średnie rzeczywiste wynagrodzenie w roku (\bar{w}_r) jest mniejsze od średniego minimalnego wynagrodzenia w roku (\bar{w}_{\min}), czyli zachodzi: $\bar{w}_r < \bar{w}_{\min}$, to wtedy samorząd musi dokonać odpowiedniej dopłaty nauczycielom w takiej wysokości, aby ostatecznie osiągnąć średnie w minimalnym zakresie. Wysokość tej łącznej dopłaty wyznaczamy wg wzoru:

$$D = (\bar{w}_{\min} - \bar{w}_r) \times (8\bar{E}_1 + 4\bar{E}_2). \quad (4)$$

Można wykazać, że dopłata ta wynosi również $D = W_{\min} - W_r$, gdzie W_{\min} to minimalne wydatki na wynagrodzenia nauczycieli w roku, jakie powinien ponieść samorząd, aby osiągnąć wymagany prawem poziom średnich wynagrodzeń nauczycieli. Wartość wielkości W_{\min} ustala się wg wzoru $W_{\min} = 8\bar{E}_1 \times w_1 + 4\bar{E}_2 \times w_2$.

III. USTALANIE KWOTY DOPLĄTY DLA POSZCZEGÓLNYCH NAUCZYCIELI

Zgodnie z rozporządzeniem ministra ds. oświaty ws. wykonania przepisu art. 30a ustawy KN, definiujemy pojęcie tzw. osobistej stawki wynagrodzenia j -tego nauczyciela w m -tym miesiącu:

$$S_{j,m} = e_{j,m} \times Z_{j,m}, \quad (5)$$

gdzie:

$e_{j,m}$ - to wcześniej już zdefiniowany etat wynagradzany j -tego nauczyciela w m -tym miesiącu,

$Z_{j,m}$ - stawka wynagrodzenia zasadniczego j -tego nauczyciela w m -tym miesiącu.

Określanie wielkości $S_{j,m}$, jako osobistej stawki wynagrodzenia jest wyjątkowo nietrafne, bo ta wielkość nie posiada żadnej cechy stawki! – no ale cóż, takim pojęciem należy się posługiwać, bo jest ono pojęciem prawnym, choć „totalnie” bezsensownym.

Sumę osobistych (miesięcznych) stawek wynagrodzenia j -tego nauczyciela w roku, wyznaczamy wg wzoru

$$S_j = \sum_{m=1}^{12} S_{j,m} = \sum_{m=1}^{12} e_{j,m} \times Z_{j,m}, \quad (6)$$

a wartość jego jednorazowego dodatku wyznaczamy wg wzoru

$$D_j = (W_{\min} - W_r) \times \frac{S_j}{\sum_i S_i} = (w_{\min} - w_r) \times (8\bar{E}_1 + 4\bar{E}_2) \times \frac{S_j}{\sum_i S_i}, \quad (7)$$

który po podstawieniu za S_j formuły z wzoru (6) przyjmuje dość skomplikowaną postać

$$D_j = (w_{\min} - w_r) \times (8\bar{E}_1 + 4\bar{E}_2) \times \frac{\sum_{m=1}^{12} e_{j,m} \times Z_{j,m}}{\sum_i \left(\sum_{m=1}^{12} e_{i,m} \times Z_{i,m} \right)}. \quad (8)$$

Jeżeli założymy, że wszyscy nauczyciele przez cały rok byli wynagradzani taką samą stawką wynagrodzenia zasadniczego, to można łatwo udowodnić, że powyższy zawiły wzór redukuje się do bardzo prostej postaci

$$D_j = (\bar{w}_{\min} - \bar{w}_r) \times \sum_{m=1}^{12} e_{j,m}, \quad (9)$$

co jest równoważne $D_j = (\bar{w}_{\min} - \bar{w}_r) \times (8\bar{e}_{1,j} + 4\bar{e}_{2,j})$.

Jeżeli j -ty nauczyciel pracował przez cały rok, na cały etat i nie miał żadnych nieobecności w pracy, i jeżeli wszyscy nauczyciele pracowali z taką samą stawką wynagrodzenia zasadniczego, to jeżeli na jego stopniu awansu, nie osiągnięto średniego minimalnego wynagrodzenia, to jego jednorazowy dodatek uzupełniający wyniesie dokładnie

$$D_j = 12 \times (\bar{w}_{\min} - \bar{w}_r). \quad (10)$$

Dokładnie z omówioną wyżej sytuacją, której wynikiem są wzory (9) i (10) możemy mieć do czynienia w niektórych samorządach w latach 2013 ÷ 2016, bo w obu okresach (1.01 ÷ 31.08 i 1.09 ÷ 31.12) tych lat, kwota bazowa dla nauczycieli była/jest stała i stałe były/są minimalne stawki wynagrodzeń zasadniczych nauczycieli. W tych sytuacjach wzory (9) i (10) umożliwiają nauczycielom sprawdzenie, czy ich samorząd prawidłowo naliczył im jednorazowe dodatki uzupełniające.

W ogólności jednak, przypadki, w których wszyscy nauczyciele danego samorządu wynagradzani są z taką samą stawką wynagrodzenia zasadniczego i przez cały rok – w latach 2013 do 2016 – są zapewne rzadkością, i co wtedy? Czy da się coś wnioskować z powyższych wywodów.

Odpowiedź jest twierdząca. Jeżeli uznany za sytuację wyjściową/porównawczą/**wyróżnioną**, której wynikiem są wzory (9) i (10), i jeżeli oznaczymy przez $D_j^{(w)}$ wartości z wzoru (9) i (10), jako wartości wyróżnione, oraz założymy, że w danym samorządzie, w danym roku nauczyciele byli wynagradzani wg różnych stawek wynagrodzenia zasadniczego, to można wykazać, że bezwzględnie muszą zachodzić następujące nierówności:

- a) jednorazowy dodatek uzupełniający (D_j - wg wzoru (8)) dla nauczycieli wynagradzanych przez cały rok tą samą i najwyższą stawką wynagrodzenia zasadniczego (Z_{\max}), i których liczba etatów wynagradzanych wg poszczególnych miesięcy wynosiła $e_{j,1}, \dots, e_{j,12}$, spełniał nierówność:

$$D_j(e_{j,1}, \dots, e_{j,12}, Z_{\max}) > D_j^{(w)}(e_{j,1}, \dots, e_{j,12}), \quad (11)$$

b) jednorazowy dodatek uzupełniający (D_j - wg wzoru (8)) dla nauczycieli wynagradzanych przez cały rok tą samą i najniższą stawką wynagrodzenia zasadniczego (Z_{\min}), i których liczba etatów wynagradzanych wg poszczególnych miesięcy wynosiła $e_{j,1}, \dots, e_{j,12}$, spełniał nierówność:

$$D_j(e_{j,1}, \dots, e_{j,12}, Z_{\min}) < D_j^{(w)}(e_{j,1}, \dots, e_{j,12}). \quad (12)$$

A co w latach 2009 ÷ 2012, w których w obu okresach (1.01 ÷ 31.08 i 1.09 ÷ 31.12) obowiązywały różne stawki wynagrodzeń zasadniczych nauczycieli? - czy da się wyznaczyć wyróżnioną wartość jednorazowego dodatku uzupełniającego? Odpowiedź jest również twierdząca.

Jeżeli założymy, że wszyscy nauczyciele w pierwszym okresie, czyli 1.01 ÷ 31.08 wynagradzani byli tą stawką wynagrodzenia zasadniczego Z_1 a w drugim okresie - czyli 1.09 ÷ 31.12 - stawką Z_2 , to wzór (8) uprości się do postaci

$$D_j = (w_{\min} - w_r) \times (8\bar{E}_1 + 4\bar{E}_2) \times \frac{8\bar{e}_{1,j} \times Z_1 + 4\bar{e}_{2,j} \times Z_2}{8\bar{E}_1 \times Z_1 + 4\bar{E}_2 \times Z_2}, \quad (13)$$

Jeżeli przyjmiemy dodatkowo założenie, że w obu okresach średnia (miesięczna) liczba etatów wynagradzanych wynosiła tyle samo, czyli zachodziło $\bar{E}_1 = \bar{E}_2$, to wysokość dodatku dla nauczyciela pracującego na cały etat przez cały rok ($\bar{e}_{1,j} = \bar{e}_{2,j} = 1$) określona będzie takim samym wzorem, jak wzór (10), czyli wyniesie

$$D_j = 12 \times (\bar{w}_{\min} - \bar{w}_r). \quad (14)$$

Wyróżniona wartość jednorazowego dodatku uzupełniającego ($D_j^{(w)}$), w latach 2013 ÷ 2015, a wynikająca z sytuacji, której wynikiem jest wzór (10), oraz wyróżniona wartość jednorazowego dodatku uzupełniającego ($D_j^{(w)}$), w latach 2009 ÷ 2012, wynikająca z sytuacji, której wynikiem jest wzór (14):

IV. PRAKTYKA – weryfikowanie wysokości dopłaty dla nauczycieli

Z względu na fakt, że w obu okresach, tj. 1.01 ÷ 31.08 i 1.09 ÷ 31.12, w latach 2013 ÷ 2015, kwota bazowa była identyczna a w konsekwencji i minimalne stawki wynagrodzeń zasadniczych nauczycieli również, to nadarza się okazja do zweryfikowania, czy samorzady prawidłowo naliczały jednorazowe dodatki uzupełniające dla nauczycieli.

1. Jeżeli w danym samorządzie w danym roku (z zakresu 2013 ÷ 2015) wszyscy nauczyciele byli zatrudnieni wg tej samej stawki wynagrodzenia zasadniczego – np. wszyscy nauczyciele to magistrowie z przygotowaniem pedagogicznym – to wtedy, gdy nie osiągnięto minimalnego wynagrodzenia, wysokość dopłaty dla nauczyciela pracującego przez cały rok (bez nieobecności niefinansowanych przez pracodawcę) i na cały etat, powinna wynosić dokładnie tyle, co wynika z wzoru (10) – czyli $12 \times (\bar{w}_{\min} - \bar{w}_r)$.
2. Jeżeli mamy do czynienia z sytuacją identyczną, jak w pkt. 1, ale dany nauczyciel pracował na 1/2 etatu, to jego dodatek wyniesie 1/2 kwoty podanej w pkt. 1, czyli wyniesie $1/2 \times 12 \times (\bar{w}_{\min} - \bar{w}_r) = 6 \times (\bar{w}_{\min} - \bar{w}_r)$.

ŚREDNIE WYNAGRODZENIA NAUCZYCIELI - w teorii i praktyce

3. Jeżeli mamy do czynienia z sytuacją identyczną, jak w pkt. 1, ale dany nauczyciel w obu okresach pracowała na różne części etatu – w pierwszej na $\frac{1}{4}$ etatu a w drugiej na $\frac{1}{2}$ etatu, to jego dodatek wyniesie $(8 \times \frac{1}{4} + 4 \times \frac{1}{2}) \times (\bar{w}_{\min} - \bar{w}_r) = 4 \times (\bar{w}_{\min} - \bar{w}_r)$.
4. Jeżeli mamy do czynienia z sytuacją identyczną, jak w pkt. 1, ale dany nauczyciel pracował na e_j części etatu, to jego dodatek wyniesie e_j razy kwota podana w pkt. 1, czyli wyniesie $e_j \times 12 \times (\bar{w}_{\min} - \bar{w}_r)$.
5. Inne mniej lub bardziej szczególne przypadki wynikające z pkt. 1 pozostawiam czytelnikowi do rozważenia w ramach pracy domowej.
6. Sytuacja przedstawiona w pkt. 1 a dotycząca lat 2013 ÷ 2015 jest zapewne rzadkością w Polsce. W ogólności jest tak, że prawie wszyscy nauczyciele wynagradzani są wg najwyższej stawki wynagrodzenia zasadniczego, czyli dla magistrów z przygotowaniem pedagogicznym a niewielka ich część wg stawek niższych przewidzianych dla niższych kwalifikacji.

DODATEK A

Aktualna forma sprawozdania z osiągnięcia przez samorząd średnich wynagrodzeń nauczycieli a przedstawianego regionalnej izbie obrachunkowej uniemożliwia nauczycielom zweryfikowanie poprawności naliczonych im jednorazowych dodatków uzupełniających.

Aby nauczyciel mógł sobie zweryfikować naliczony mu JDU musi znać sumę osobistych stawek wynagrodzeń wszystkich nauczycieli w samorządzie $\sum_i S_i$ oraz znać różnicę $W_{\min} - W_r$, lub znać tylko wartość tzw. współczynnika dopłaty uzupełniającej określonej wzorem

$$k = \begin{cases} \frac{W_{\min} - W_r}{\sum_j S_j} & \text{jeżeli } W_{\min} - W_r > 0, \\ 0 & \text{jeżeli } W_{\min} - W_r \leq 0, \end{cases}, \quad (15)$$

lub równoważnie wzorem

$$k = \begin{cases} (8\bar{E}_1 + 4\bar{E}_2) \times \frac{W_{\min} - W_r}{\sum_j \left(\sum_{m=1}^{12} e_{j,m} \times Z_{j,m} \right)} & \text{jeżeli } W_{\min} - W_r > 0, \\ 0 & \text{jeżeli } W_{\min} - W_r \leq 0, \end{cases}. \quad (16)$$

Wtedy jednorazowy dodatek uzupełniający dla danego nauczyciela określony jest wzorem

$$D_j = k \times S_j = k \times \sum_{m=1}^{12} e_{j,m} Z_{j,m}. \quad (17)$$

W zdecydowanej większości przypadków wielkość $\sum_{m=1}^{12} e_{j,m} Z_{j,m}$ występująca we wzorze (17), to nic innego, jak wynagrodzenie zasadnicze nauczyciela wypłacone mu w danym roku.

Wartość współczynnika dopłaty uzupełniającej powinna być podawana na każdym ze sprawozdań - przy każdym z awansów zawodowego nauczycieli - przedstawianych przez samorządy regionalnym izbom obrachunkowym.

DODATEK B

cdn ...